

MISSZIÓI LAPOK.

Évangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Ebből tetszett meg az Istennek hozzánk való szerelme, hogy amaz ő egyetlenegyszülött Fiát elbocsátotta Isten e világra, hogy éljünk ő általa. I. Ján. 4. 9.

Nagy tettekre buzdító akaratnál hatalmasabb a cselekvő szeretet! Hol a szeretet a cselekvő tényező, ott van eredmény: nyugodt élet, megelégedés, boldogság. Nem törekszünk ott hírnévre, dicsőségre, nem is találunk ott önzést, magánérdeket, mert „a szeretet nem cselekszik éktelenül, nem keresi csak az ő maga hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt“ (I. Kor. 13, 5.) hanem mindenkinek javát, boldogságát célozza. Így érthető meg a szent Isten szeretetének ama fenséges megnyilatkozása a bűnös, kárhozatra méltó emberiség megváltását, megmentését célzó nagy munkájában, „hogy amaz ő egyetlenegyszülött Fiát elbocsátotta e világra, hogy éljünk ő általa.“

Karácsonyi dicshimnuszok zengése, ünnepi köntös felöltése még nem viszonzása Isten ama szeretetének, melyet irántunk tanusít. Külsőleg sokszor ki akarjuk mutatni, hogy az Őt imádókhöz tartozunk. Bensőleg azonban mily sokszor vetjük meg és becsüljük kevésre a rajtunk meg-megujuló kegyelmét, atyai szeretetét, javunkat akaró üdv kijelentését. Hányszor nem tudjuk, vagy nem akarjuk elhinni, hogy eljött hozzánk az üdvösség a Jézus Krisztusban. Mily sokszor mulasztjuk el az alkalmat, megragadni hálás fiui szeretettel kegyelmét, türelmes bűnbánó szívvvel megemlékezni végnélküli jószágáról, szerelméről! A legtöbbször pedig megrendül hitünk abban, kit ő küldött hozzánk és hidegen fordulunk el az Ur Jézus Krisztustól. Ha azután jönnek a „nem szeretem napok“ és félelemmel töltik el szívünket, akkor támasz, segítség és remény nélkül állva: mily eny-

hítőleg hat reánk és kényszerít hinni az angyalok karácsonyi éneke: „Ne féljeteK, mert ime hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz, mert született néktek ma a Megtartó (ki az Ur Krisztus) a Dávidnak városában.“ (Luk. 2, 10—11.)

Méltóképen csak akkor ünnepeLjük a karácsony szent ünnepeT, ha Istennek hozzánk való szerelmét a maga teljességében ismerjük meg és ha ezt a szeretetet a töredelmes bűnbánó szíven lakozó szilárd hittel viszonzozzuk; ha nem külső fény és pompa, hanem benső megújulás által dicsőítjük Istent és adunk hálát szent nevének.

Ha ilyen változás megy bennünk végbe, akkor fogunk a mi megtartónkkal élni, de úgy, hogy nem élünk többé mi, hanem él bennünk a Krisztus. Az Ő ereje, hatalma fog élni bennünk akkor is, ha e mulandó világ feletti bánatunkban kétségbeesve sehol menedéket, reményt nem találunk; ha az egymás után elmuló évek saját tehetetlenségünkre, gyarlóságunkra és mulandóságunkra figyelmeztetve ezt a kérdést intézik hozzánk: mi lesz velünk? Akkor felénk hangzik vigasztaló, bátorító, erősítő és megnyugtató szava: „Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is él. És valaki él és hiszen én bennem, soha meg nem hal.“ (Ján. ev. 11, 25—26.) Akkor ez a hitünk felemel a porból Ő hozzá és hálátelt szívvvel magasztaljuk Istent, azon „hosszánk való szerelméért, hogy amaz Ő egyetlenegyszülött Fiát elbocsátotta e világra, hogy éljünk Ő általa.“

Karácsonyi öröm után egy elmúlt év romjain állunk. Lelkünkben megújulnak azon örömeK és bánatok, melyekben részünk volt. Nagy viharok vonultak el fejünk felett és hányat sodortak el körünkbeL ezen viharok erős szelei és vittek a hideg, néma sirba! Hány csalódott szív forró könyvekben kesereg reményeinek romhalmazain! És hányan vigadnak teljesült álmaik felett! Mind ezért — örömeT, bánatért — hálával tartozunk a mi mennyei Atyánknak. Dicsőítenünk kell szent nevéT, hogy szeretetét nem vonta meg tőlünk! Magasztalunk kell kegyelmét, hogy nekünk is adta az ő egyetlenegyszülött Fiát, hogy ő általa éljünk!

Muljon el ég és föld, egyik év a másik után, veszítsük is el mindazt a mi földi életünket kellemessé teszi, csak maradjunk meg az erős szilárd hitben, vessük reményünk horgonyát abba,

ki megmarad örökkön-örökké, bizzunk abban, kit ő elbocsátott, akkor új reményekkel léphetjük át az újévnek küszöbét, szent nevét dicsőítő énekekkel ajkunkon forró imádság alakjában felkiáltva: „Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek! és e földön békesség és az emberekhez jó akarat!“ (Luk. 2, 14.)

P. L.

Emberek milliói.

Dr. Eördögh Árpád kir. ügyész felszólalása.*)

Nemrég az egész világot megrázta egy nagy embernek halála és midőn ez a nagy ember, gróf Tolstói Miklós Leó haláltusáját vívta, az emberek feszült figyelemmel várták, melyek lesznek a haldokló utolsó szavai, melyik lesz a bucsúszózat, mi lesz a nagy emberbarát és gondolkodónak, kit az emberek egy része átokkal sujtott, másik része bálványként dicsőített, mi lesz az ő végrendelete az emberiség részére. És szétvitte a táviró a hírt, hogy mielőtt Tolstói lehunyta szemét, ezek voltak utolsó szavai: „Emberek milliói . . . .“ Az emberek kicsiny köre helyett a népek óriási tömegére mutatott, ne magatokkal törődjete emberek, hanem nézzétek, a milliók szenvednek . . .

Azokat, kik itt vannak, és engem a nagy Tolstoinál nagyobb mester tanított arra, hogy a népek millióin segítsünk és Tolstoinál nagyobb mester hagyta ezt nekünk utolsó szavaival szent végakarataul. Az Ur Jézus, mielőtt menyekbe szállt volna, utolsó szavaiban az emberekhez, amelyeknek leírásával az evangéliumok végződnek, kiadta a misszió szózatát: „Elmenvén, hirdessétek az evangéliumot minden népeknek.“ Ha a gyermek, aki apja nevét viseli, köteles annak utolsó szavainak és végrendeletének engedelmeskedni, mi is engedelmességgel tartozunk a Krisztusnak, aki után keresztényeknek neveztetünk és azért munkálunk külmissziót, mert keresztények vagyunk.

De azért is folytatunk missziót, mert evangéliumi keresztények vagyunk és mint egyházunk hűséges fiai, egyházunk nagyságát és dicsőségét óhajtjuk. Tapasztalati tény, hogy a missziói munka a honi egyházakat felüldíti, mint a víz a cserépvirágot. Ha a külföldi egyházak bevárták volna, amire minálunk szeretnének várni, amig erőteljes és nagy belmisszió lesz, amig otthon az egyház gazdag lesz, amig az egyház tagjai buzgóbbak lesznek stb. stb. akkor sehol a világon nem volna misszió és nem állna a misszió szolgálatában, amint tényleg pedig úgy van, 100.000 hitterjesztő, akiknek a munkája évi 121 millió koronába kerül.

*) A „Magyar Missziói Szövetség“, mely főképen a ref. egyházban igyekszik missziói életet kelteni, dec. 3-án Budapesten estélyt rendezett, melynek folyamán a Szövetség elnöke dr. Eördögh Árpád szegedi kir. ügyész tartotta ezen felszólalást. Közöljük azt, mert jól esik lelkünknek nem theologus ajkáról hallani ilyen bizonyágtételt a Krisztusról s felszólítást az Ur missziói parancsának betöltésére. Bárha evang. egyházunkból is közölhetnék minél többször *ilyen* felszólalást.

Végül azért is folytatunk missziói munkát, mert magyarok vagyunk és az Ur a magyaroknak különös tulajdonságokat, különös tehetségeket és különös alkalmakat adott buzgó missziói munkára. Magunk is keleti faj vagyunk, és jobban tudjuk megérteni s magunkat megszerettetni a kelet népeivel mint a német, angol, holland vagy egyéb népfaj. Még nyelvünk is rokonabb a keleti nyelvekkel. És ide vagyunk állítva őrizőknek a kelet kapujánál, legközelebb hozzájuk minden népeknél és ha nincsenek is gyarmataink, mint több más protestáns népeknek, de sokkal többünk van, olyan szomszédos földrajzi helyzetünk, mely parancsolólag arra int, hogy ezt a helyzetet értékesítsük és ha eddig örök voltunk, védve a nyugatot a kelet betörése ellen, most már az erős nyugatról az örök hirdessék messze hallhatóan az őrzött város kincseit, a keresztény népek boldogságának forrását, a keresztényeknek Megváltóját, a *Krisztust*, aki minden népeknek Megváltója, boldoggá teszi a törököt, hindut, kínait, japánt, annál inkább közülünk is boldoggá teszi azt, ki benne bizik.

Németországi utazásom.

Irta: **Scholtz Ödön.**

(Folytatás és vége.*)

Ágosta (Augsburg) reánk lutheránusokra kiváló történeti jelentőséggel bír. 1518-ban itt szólította fel Cajetán bíboros Luthert 95 tételének visszavonására; 1530 június 25-én itt olvasták fel az országgyűlés előtt az ágostai hitvallást; 1555-ben pedig itt kötötték meg az ezen város után nevezett vallási békét. Természetes tehát, hogy ha csak néhány órára is, e helyen is leszálltam, hogy legalább a város főnevezetességeit megtekintsem.

Mindenek előtt a reformáció korában épült városházát néztem meg, a híres „aranyterem“-mel, amely ugy nagyságára (32'65 m hosszú, 17'33 m széles és 14'22 m magas; 60 ablakkal) mint művészi kivitelre nézve ritkítja párját. Csak rendkívüli gyűlések alkalmával engedik használatra; így kevéssel otlétem előtt a Gusztáv Adolf-egylet tartotta volt benne közgyűlését. Ágosta kb. 100,000 lakosának egyharmadrésze protestáns, míg a többi leginkább katolikus s mivel a város kath. püspöki székhely is, természetesen, hogy kath. jellege mindenben előtűnik. Így 12 kath. templom mellett csak 5 evang. temploma van, érdekes azonban, hogy két helyen az evang. és kath. templom a szó szoros értelmében össze van építve, mintha egy templomot képeznének: a Hl. Kreuzkirche és a St. Ulrichskirche, Csakhogy az evangélikus templom mindég kisebb és igénytelenebb mint a másik. A katolikusok főtemploma a dóm vagyis a püspöki székesegyház, mely azonban sem nagyság, sem építkezés tekintetében nem vetekedhetik a rajnamenti klasszikus dóm-templomokkal. A dóm közelében van a régi

*) Ezen utleírás eleje a „M. L.“ X, XI. és XII. évfolyamában s ezen évfolyam 1. és 3. számában van. A korábbi évfolyamok egyenként 5 koronáért még kaphatók.

püspöki palota, jelenleg a porosz kir. kormány székhelye, melynek egyik, a toronytól jobbra fekvő termében olvasták volt fel az ágostai hitvallást. Az eredeti terem ugyan már nincsen meg, mivel a palotát 1743-ban teljesen átépítették, de azért a protestáns sziv mégis hangosabban dobog e helyen annak tudatában, hogy őseink itt tették le a birodalmi gyűlés előtt azon hitvallást, mely legtisztábban fejezi ki a keresztény vallást s amely hitvallás után nevezi magát még ma is egyházunk.

Csak 3 órai ittlét után tovább utaztam Bajorország fővárosába München-be, hol este 6 órakor megérkezve a Mathildenstrasseben fekvő „Hospiz“-ba szálltam. Ez a Hospiz nemcsak nagyságra, de berendezésre névze is rendkívül impzans saroképület, mely a város szívében csendes helyen fekszik s a legkényesebb utas igényeit is kielégíti. A müncheni „evang. mesteremberek egyesületének“ tulajdona, mely kibővítése végett tavaly 150.000 márkáért a Landwehrstrasseben fekvő szomszédos épületet is hozzávette s 50.000 márka költséggel átépítette, úgy hogy most 85 vendégszoba van benne, de ez még mind kevés, mert pld. az előbbi évben 6140 vendég szállt meg benne, míg 2480-at el kellett küldeni, mivel az összes szobák el voltak foglalva. Ezen keresztény szellemben vezetett szálloda nemcsak az említett egyletnek biztosít szép jövedelmet, hanem a müncheni ev. gyülekezetek nagyszerű belmissziói munkásságának is egyik központja.

Betérve a Hospizba, először a fogadóterembe vezettek, hol a háziatyja (diakonus) fogadott. Kivánságomra olcsó, 2 márkás szobát nyitattott, de ez is oly kényelmes, világos és tiszta volt, hogy profán szállodában biztosan kétszeres vagy háromszoros árba került volna.

Reggel 8 órakor az egyik teremben a szokásos könyörgés tartatott, melyen a vendégek szabadon résztvehetnek. A terem szépen megtelt; bevonult a szálloda szolgaszemélyzete is. Közös ének után *Prieser Károly*, a müncheni belmissziói egylet lelkésze írásmagyarázatot s imát tartott, mire ismét közös ének zárta be az ájtatosságot. Könyörgés után bemutatkoztam a lelkésznek. Kérésre kész volt megmutatni a Mathilden- és Landwehrgasse sarkán elterülő háztömegben a Hospizon kívül elhelyezett összes többi belmissziói intézményt is. Itt van az épület egyik szárnyában a „Herberge zur Heimat“, a vándorlegények otthona, amely sok munkát kereső szegény vándorlegénynek nyújt alig néhány fillérért napról-napra jó és olcsó szállást; itt vannak az „evang. mesteremberek egyesületének“ helyiségei, melyekben ünnepélyeiket s gyűléseiket tartják s melyekben evang. iparos-inasok és legények részére „Otthon“ van berendezve. Az orgonával is ellátott nagyteremben rendezik a nagyszabású vallásos összejöveteleket, de megfelelő bér ellenében világi és tudományos gyűlések és koncertek tartására is átengedik azt. Az evang. iratokat terjesztő társaság helyiségei is ebben az épülettömegben vannak. Ezt az evang. könyvkereskedést diakonisszák vezetik. Forgalmáról csak annyit, hogy évenként 112.866 evang. néplapot és folyóiratot terjeszt el. Az egyesületnek itt elhelyezett keresztény népkönyvtárát is sokan használják. Mindezen intézmények az épületben lakó Prieser lelkész gondozása alatt állanak, akit csak a városi misszió

vezetésére alkalmaztak s aki a már felsoroltakon kívül még a pincérek közötti missziót, a bukott leányok megmentését célzó (magdaleniumi) munkát, a vasuti missziót, az iszákosok megmentését célzó munkát, a leánykereskedés és a nemi betegségek leküzdésére irányuló akciót stb. is irányítja és szolgálja.

Természetes, hogy ez utóbbiakat és sok más ügyet is külön egyesületek szolgálják, részben külön épületekben; mert a müncheni evang. hívek valóban bámulatatos evangéliumi munkásságot fejtenek ki. A müncheni gyülekezet külső helyzete egyébként igen hasonlít a budapestihez. 1806-ig nem volt szabad Münchenben evangélikusnak megtelepedni. Azóta azonban az evang. gyülekezet 76.000 lélekre szaporodott, úgy hogy ma Münchenben minden hetedik ember evangélikus. Csakhogy a müncheni evangélikusok *egyháziassága és áldozatkészsége* messze tulszárnyalja a mi fővárosi hiveinkét. Száz év alatt — a sok virágzó evang. iskolán kívül — hat monumentális evang. templomot építettek, melyek közül a szt. Lukács-templom München legszebb istenháza, a sok belmissziói intézménynek pedig se szere se száma. Csak magának a müncheni evang. „belmissziói egyletnek“ s a vele kapcsolatos több fiókegyletnek 5741 fizető tagja van.

Miután Prieser kollega ellátott egy egész csomag, a müncheni evang. életre vonatkozó mindenféle értékes jelentéssel és összeállította a város megtekintésére szolgáló tervet, utnak indultam. Messze vezetne mindannak felsorolása, ami ezen mesés szépségű s művészetéről ismert székesfővárosban két nap alatt elém tárult. Azért csak azt említem meg, hogy a legtöbb időt az Arcisstrasse-ban fekvő diakonisszaház s a vele kapcsolatos evang. kórház megtekintésére fordítottam. Ezen sebészeti osztállyal is ellátott kórház a legkényesebb igényeknek megfelelő modern épületben van elhelyezve és neuendettelsaui nővérek vezetése és gondozása alatt áll. A főnöknő, mikor bemutatkozás után engedélyét kértem az intézet megtekintésére, ugylátszik gyanakodott s egy nővért hivatott. Ez belépve nevemen szólítva üdvözölt. A pozsonyi diakonisszaházból jött ide továbbképzés végett s néhány hét előtt a gyámintézeti gyűlés alkalmával hallott engem prédikálni Pozsonyban. Így megbizonyosodva kilétemről, ezen nővérral együtt maga a főnöknő vezetett a diakonissza intézeten azután a kórházon át szobáról szobára, teremről teremre. Valóban, ha semmi más, ugy ezen az evangélikus hitből fakadó áldozatkészségen fenntartott kórház is elég volna, hogy tiszteletet ébresszen a máshitűekben is azon egyház iránt, melynek hivei ilyen hatalmas és áldástterjesztő intézményekben mutatják ki hitük elevenségét és igazságát. Valjon mikor lesz egyházunknak Budapesten ilyen evangélikus kórháza? . . .

De befejezem leírásomat. Október 24-én a vadregényes fekvésű *Salzburgban* töltöttem még egy napot, hol nemesak a természet fensége hanem a Salzach partján a szép paplak és iskola között fekvő impozáns evangélikus templom is lekötötte figyelmemet. Az 1732/33-ban elüldözött protestánsok szelleme nem halt ki Salzburgban. 1867-ben hamvaiból feléledt az evang. gyülekezet s a Los von Rom mozgalom révén, mely itt különösen magas hullámokat vetett, újból hatalmasan megerősödött. Hiszen az utolsó 10 év

alatt a város legintelligensebb társadalmi rétegéből közel 1000 lélek tért át a pápás egyházból a Krisztus egyházába.

Másnap Linzen át Bécsbe s onnan október 26-án haza tértem. Képzelfető, hogy az egyfolytában való hosszú utazás mennyire elfárasztott. Azóta azonban fáradság és csüggedtség alkalmával a látottakra és tapasztaltakra való visszaemlékezés ó már hányszor megnyugasztalt és serkentett további munkára, küzdelemre. Valóban, ha csak hazai sivár és siralmas egyházi viszonyainkat ismerjük, ahol annyira hiányzik a benső vallásos élet s ahol meglévő intézményeink is legfeljebb a test ápolásáról gondoskodnak, a lélek megmentésére irányuló minden igazi törekvés nélkül, gyakran kétségbe kellene esnünk. De ha az ember ilyen utazás által bepillantást nyer a külföldi protestantizmus viszonyaiba s látja, hogy ott a szintén meglévő sok hiba és tévedés dacára is, milyen alkotó erő, mekkora vallásos mélység, minő bámulatos intézményekben is megnyilatkozó eleven hit él, hat és épít, úgy felemel a remény, hogy talán nálunk is bekövetkezik még az az idő, midőn az egyház szolgálatában állók csak magáért az anyaszentegyházért fognak lelkesedni és dolgozni, úgy hogy a holt esontok náluk is meg-elevenednek s az Ur lelke hatja át, mozgatja s irányítja majd minden ténykedésünket. Ez okból csak sajnálni lehet, hogy oly kevesen keresik fel közülünk a protestáns külföldet s hogy most már theologusaink sem kötelesek külföldi egyetemet látogatni, ami lelkeszi karunk nivóját még inkább csökkenteni fogja. Azért fokozott mértékben kellene oda hatnunk, hogy esetleg utazási stipendiumok alkotásával módot nyujtsunk azon lelkeszeinknek, kik a bel- és külmisszió terén, avagy az egyházi irodalom terén nagyobb buzgóságot fejtenek ki, ismeretkörüknök külföldi utazások általi nagyobbitására. Én amig csak élek, áldom az Urat, hogy ezen szép és tanulságos utat oly szerencsésen megtehettem.

Egyház és közösség.

A theologia és vallás az Istenfogalom által van meghatározva (Grütz-macher, „Gegen den religiösen Rückschritt“. 3. oldal). Az „egyház és közösség“ ellentéte is az Istenfogalom különbözőségének kifolyása. Mindkettő ugyan a Szent Írásból meríti Isten ismeretét, de az egyház is, a közösség is más-más Istenfogalmat talál az Írásban.

Jézus Krisztus nemcsak az Isten legfőbb önkijelentése, hanem amint lic. Warneck (Die Lebenskräfte des Evangeliums című művében) különösen hangsulyozza, egyszersmind Isten önábrázolása, önbemutatása. Természetes, hogy nemcsak Krisztus életében, hanem már születésében is bemutatja magát az Isten. Hiszen minden *kezdet* kiválóan tanulságos. Krisztus születésében Istenismeretet nyerünk és az Istennel való közösségünknek alapját, mivoltát is látjuk. Minél kevésbé *magyarázzuk* Krisztus születését, s minél inkább fogjuk fel a tényt teljes valóságában, annál tisztább fogalmat kapunk az Istennel való közösségünkről, vagy a mi ugyanaz, *megettérésünkről*.

Az Ige testté lett, Isten fia emberi alakot öltött és immár egy személyben Isten és ember. Az Istenség és emberiség egyesült egy személyben. Ezen egyesülés következtében Jézus Krisztus részese lett a mi emberi természetünknek s az emberi természet részese lett az Istenségnek. Az egyesülésnek éppen ez volt a célja, hogy mi részesei legyünk az ő Istenségének. Ez a cél megvalósul azáltal, hogy ő résztvett az emberségben.

Része van testünkben és vérünkben. Nem külön és új emberi test teremtett számára, hanem részese lett az Ádám és Évától az egész emberiségre származott emberi testnek, de bűn nélkül, mert a bűn nem tartozik az emberi természet lényegéhez. Része van az emberi lélek, elme és akaratban, tehát az egész emberi életben. A mi az ember élete sorsa, az az ő sorsa is. Az ember mivoltát az legáltalánosabban a *gyengeségben* kell látnunk. Zsoltár 103, 14—15., 129, 6. I. Péter 1, 24. *Gerhardt* Pal így rajzolja: „Menschliches Wesen was ists? Gewesen. In einer Stunde gehets zu Grunde, sobald das Lüftlein des Todes drein bläst“. A jászolban fekvő csecsemő mi egyéb mint *gyengeség*.

Különösen része van a szegénységben is. Embernek lenni szegénység nélkül ugyancsak lehetetlenség. Semmit se hozunk e világra, semmit ki nem vittünk e világból. A ki mégis gazdagnak hiszi magát, mert vagyona s pénze van, az éppen úgy csalódik, mint a ki törekeny nádra támaszkodván, azt hiszi, hogy támasza van. Jézus ugyancsak szegénységben születik, szegénységben él és halála után is *másnak* sírjába temetik.

Része van a szomorúságban és bánatban is. Mert szomorúság és bánat az emberi élet. Nem egyéb mint *látszat* az emberi öröm és vigság. Minél inkább keresi valaki az élvezet, annál inkább kerüli őt az öröm és élvezet. (Und im Genuss verschmacht ich nach Begierde. Goethe). Minden földi öröm szívében ott lakik a halál és a halálnak szomorúsága. Jézus könnyhullatása Jeruzsálem fölött és tusakodása az olajfák hegyének kertjében csak *legfőbb* nyilvánulásai azon szomorúságnak és bánatnak, melynek részese lett.

Az emberi élet ellenségeskedés nélkül el nem képzelhető. Minden szívben lakik ellenséges indulat, megvetés, gyűlölet. Még nem ismeri az embert az, a ki nem ismeri ellenséges indulatát. Valóban *az ellenség* lakik az ember szívében és uralkodik benne. Jézus mint csecsemő Egyiptomba menekült Herodes elől. Az emberi gyűlölet és ellenségeskedés nagyságát tapasztalta szenvedésében és halálában.

Ime a mindenható, gazdag, boldog békeséges Isten lehet gyenge, szegény, szomorú, gyűlölt és megvetett lény az emberre. Ha *nem lehet* azzá, akkor Krisztus nem is lett emberré. Krisztus születéséből tanuljuk meg, hogy finitum capat infiniti. A gyenge, szegény, szomorú és megvetett Jézus mégis az örökkévaló, gazdag, boldog, békeséges Isten. Jézus Krisztusban a finitum és infinitum egyesült, vagyis Isten és ember, menny és föld, idő és öröklét, de nem egyesült, mert nem egyesülhet a bűn és a szentség, a világoosság és a sötétség, az igazágtalanság és az igazság.

Az Istenember ténye egyszersmind az Istennel való közösségünknek ténye és tükörképe. Csak az Isten kezdeményezheti ezt a közösséget. Ember meg nem térhet, ha Isten nem tér meg hozzánk. Az üdv Istene évszázadokon át *közeledett* az emberiséghez, míg Jézusban belépett az emberiségbe. Hát az ember nem jöhetne lépést lépve Megváltójához, a mig a keresztre feszítettben hívén, beléphet az Istennel való közösségbe? A ki ezt lehetetlennek tartja, amazt is kell, hogy tagadja. Az üdv Istene közeledett, azaz mindjobban világoltatta az ő igazságát (justitia salutifera) Izrael szívében. Malakias 4, 2. Így közeledik a megtérő ember Istenéhez, azaz jobban és jobban befogadja az igazság napjának sugarát. A pillanatnyi megtérés valami isteni hatalomnak hatása, az igazi megtérés pedig az Isten igazságának, a justitia salutiferának szívbéli fel- és elismerése. Vajjon Krisztus születésében az Isten úgy mutatja-e be magát, mint a pusztá hatalom Istenét?

Nem célunk most a *megtérést* bővebben tárgyalni, de Krisztus születésének vizsgálata nem ajánlja a pillanatnyi gyors megtérés *igazságát*. A megtérést követi a megszentelés. Az Isten és ember egyesüléséből ered a krisztusi élet. A csecsemő Jézusban máris egyesült az Isten és ember. Már a csecsemő az Istenségnek és emberiségnek teljes közössége — de a tudatos tettekben nyilvánuló krisztusi életet hiába keresnök a jászolban fekvő csecsemőnél. Így a megtért ember, a ki Istennel közösségbe lépett hit által, nem láttatja velünk azonnal a krisztusi életet. Más szóval, a megigazulás megtörténtét nem követi azonnal látható megszentelés.

Lássuk azonban, mi is a krisztusi élet, a szent élet? Eredetét, az Isten és ember egységét, közösségét ismerjük. A hol nincs közösség Istennel, ott az ellenség lakik és uralkodik szívében. A békességes Isten emberré lett, hogy békét csináljon. Jézus a keresztfán saját vérével szerezte a békét. E béke Istennel való közösségünknek alapja. Mihelyt ezt az alapot elhagyjuk, összedől az Istennel való közösségünknek háza. Az Istennel való béke kiirtja szívében az ellenségeskedést testvéreinkkel szemben és ellenségeinkkel szemben. Ez a békességes élet valóban *krisztusi* élet, a ki meghalt a keresztfán ellenségeiért. A mily mértékben nyer teret szívében az Isten békéje, oly mértékben fog ez a krisztusi élet bennünk gyarapodni. Vajjon van-e megtért ember, aki azt mondhatja magáról, hogy nincs már benne az ellenségeskedés, a versengés szikrája? Minduntalan kipattan az a *hiu dicsőségből*, amelyet teljesen kivetni szívéből még embernek nem sikerült. Azért a mi krisztusi életünk nem *bünnélküli* szent élet. Aki ezzel szemben vallja, hogy „én bennem nincs már bűn“, az önönmagát csalja meg s az igazság nem lakik szívében. I. Ján. 1, 8.

A békességes élet, mely az Isten békéjéből ered és erősödik, még nem a krisztusi élet teljessége. Az Istennel való közösségünk abban is fog nyilvánulni, hogy hitünk erejében résztveszünk az emberi szegénységben és szomorúságban is. Ettől felette irtózik a természetes ember és mindenképpen igyekszik kerülni a szegénységet és szomorúságot. A gyengeséget pedig Pál apostol is a hit és a krisztusi élet *ellentétének* vélte. II. Kor. 12,

8. 9. 10. A szegény, gyenge, megvetett és gyűlölt Krisztust, azaz egyházát, ki akarja követni? A szegény, gyenge, megvetett egyház nem a Krisztus egyháza — így gondolkodnak ezren és százezeren. Az Istennel való közösség abban fog nyilvánulni, hogy szívünkben legyőzetik a *természet*, amely irtózik a szegénységtől, szomorúságtól, gyengeségtől és megvetettségtől. Nem ott van az evang. egyház, ahol az evangélikus *név*, sokaság és kényelem, hanem ott, ahol az evangéliumi tan és élet, az *evangélium igazsága*. Gal. 2, 5. 14. 5, 7.

Csak jelezni kívántuk ezeket. Az olvasó ugyis ismeri a fenforgó ellentéteket. Szeressük, védjük igazainkat. Az Isten-ismeret a legdrágább kincs. A ki ezt megőrzi, megtartja az élet koronáját. A pusztá *hatalom* Istene nem az üdv Istene, aki önmagát kijelentette a Jézus Krisztusban.

„A világ világossága.“*)

Egy finom műveltségű izraelita nőnek Krisztusról és a kereszténységről írott leveleiből.

„Ha megtanultuk Őt szeretni, akkor nem tehetjük, hogy a világnak oda ne kiáltsuk: micsoda nagy boldogság követője lenni és ösztönöztetve érezzük magunkat: megnyerni részére mind azokat, akik hidegen, vagy közönyösen, vagy éppen ellenséges indulattal viseltetnek iránta. Ezek közé tartozik éppen az Ő népe is, az én népem, a te néped: a zsidónép. — Csudálatraméltó Jézusnál az, hogy Ő mind a kettő: az ut is meg a cél is, hogy Ő az igazságot nemcsak tanítja, hanem Ő maga az igazság.“ —

„Az volt Jézusnak a multban jelentőségteljes és nagy feladata és az ma is, hogy szent személyének szeretete és ereje által az emberiséget a büntől megváltsa.“

„Bármily szép, bölcs és hatalmas szavakat mondtak is Izrael szent zoltárosai és prófétái és bármily dicsőséges bizonytságot tettek is az Isten hatalmáról és szeretetéről ők, valamint az apostolok is az ő leveleikben, a bibliában semmi sem éri utol az evangéliumokat. Mert ezekben a legszebb és legmegragadóbb módon megvalósulva látjuk mind azt, amiről a próféták látomással birtak és amiért ők küzdöttek, egyuttal megtaláljuk itt az apostolok hiterős leveleinek és jelenéseinek forrását is. Jézus a bibliának közép-pontja. Ő az ó-szövetségnek betöltője s egyszersmind az új-szövetségnek megteremtője; Ő egy száraz fán egy dicső virág, mely a leggazdagabb új élet magvát rejtí magában. — Ime, ez az, amit mi, kisebb-nagyobb mértékben, mindnyájan tapasztalhatunk, hogy Jézus beszédeiben, ha azokkal közelebbi érintkezésbe lépünk, életet találunk, azokból életet nyerünk, t. i. örökéletet.“

*) A fenti cím alatt a svéd társaséletben ismert izraelita nő: Meyerson G. közzétette egyik barátnőjéhez intézett leveleit, melyek az idő örvendetes jeleinek tekinthetők. Mi azokból a: „Missionstidning for Israel“ után az alábbi gondolatokat közöljük.

Te azt állítod, hogy: „*Valaki jó ember lehet, anélkül, hogy vallásos lenne*“. „Ez az én meggyőződésem is. Valaki sokkal jobb ember lehet, mint a jámborok közül azok, kiknek vallása nincs erős akarat által áthatva, hogy hitüket jócselekedetekben is gyümölcsöztetnék. Ó, nagyon sok külső kegyességi, csak névleges keresztény ember van, vagy akár hogyan nevezzük is őket. De egy igazán jó ember, aki tisztességesen él — bizonyára ilyent értesz te is — kétségtelenül még jobb lesz, ha az Istenben való hit fogja becsületességének alapját képezni. Élhet az ember bizonyos jogi szabályzatok szerint és mégis igen elmaradhat ama Legfelsőbbnek igazságától . . . Szívünk mélyében mind érezzük az Isten utáni vágyat, a mi lényünk legfinomabb kötelékeivel összefügg Isten lényével, amaz élő Lélekkel, az életnek forrásával. Igyekezzünk bár még oly serénykedéssel tagadni Isten lételét, a tudományos kutatás eredményeit a vallásos világnézet fölé helyezni, a lelkünkbe oltott ételzszomjat és örökélet utáni vágyat a művészetben, az ismeretekben, a munkában, a természetben, az örömökben és élvezetekben keresni, kielégíteni, sőt kíséreljük meg bár ezt az ételzszomjat és ezt az örökélet utáni vágyat vétkes, bűnös élet által elfojtani, az soha sem fog nekünk sikerülni, hogy azt a köteléket, mely *minden* egyes embert öszeköt az ő Teremtőjével szétszakítsuk . . . Ha a festészetre, a zenére, a tanításra, vagy a munkálkodásnak valamely más nemére természeti adományt nyertünk és azt ki nem fejlesztjük és nem gyakoroljuk, úgy eljárásunkat ha nem is jogtalanak de minden esetre sajnálatra méltónak tekintenék. — És bizonyára nem leszünk boldogok soha, legalább nem igazán boldogok, ha nem élhetünk annak a hivatásnak vagy annak a munkának, amelyre határozott természetes tehetséget nyertünk. Hasonlóképpen nem lehetünk boldogok, ha lelkünkben a vallásos tehetségeket kifejleszteni elmulasztjuk, mert akkor elhanyagoljuk természetes emberi feladatunkat: a tökéletesedésre való igyekezetet. — Szükséges, hogy vallásosak legyünk, Istenben higyjünk, Istent szeressük, Istennek engedelmeskedjük, mert csak ez által töltjük be hivatásunkat.“ —

Arra a kérdésre: „*Valljon elégséges-e Istenben hinni, a Jézus Krisztusban való hit nélkül?*“ szerzőnő, azon szép és helyes nyilatkozatain felül, melyeket Jézusról mond s melyeket részben már közöltünk is, ezt a talpraesett választ adja: „Nem akarom tagadni, hogy a kereszténységen kívül is még sok istenfélelem és kegyesség található s hogy sokan a Krisztus nélkül is megtalálták az Istent. De azt hiszem, hogy azoknak van igazuk, kik azt állítják, hogy azok közül, kik az őket szabadabb, jobb és boldogabb emberekké tevő vallásos élet ezen magaslatára felemelkedtek, a legtöbben, ha *bár öntudatlanul, de mégis a Jézus tudományának hatása alatt* állanak.“ —

„Te bizonyos büszkeséggel hangoztatod, hogy: „*Jézus is zsidó volt*“ és bevallod, hogy: Bizonyára Ő volt a legnemesebb és legjobb ember, aki valaha csak élt.“ Azonban ettől eltekintve, mégis több rendbeli örökölt előítélettel viseltetel Jézus iránt. Vagy annak oka, hogy még a nevét is vonakodol kiejteni, kizárólag talán csak abban rejlik, hogy minden vallásosságtól idegenkedsz? Azt irod, hogy: „Ugy mint itt e levelekben, beszél-

hetek Jézusról, de különben nem szeretem, s ellenszenves nekem még csak nevét is hallani, vagy kimondani.“ Oh, mennyire átérzem ezt veled együtt! Ezek azok az évszázadokon át táplált előítéletek melyek sokaknál éppen gyűlöletté fajultak. Másoknál meg bizonyos félnék tudásvágy lehet ez; bizonyos mértékben vonzódunk Ő hozzá, de mégis szégyenkezünk tőle tanulni. — Ha a megfeszített Krisztusnak egy képét látjuk valahol, úgy mint egy élés tör járja át lelkünket az a gondolat: „Az én őseim voltak azok, akik ezt cselekedték,“ és nem szabadulhatunk bizonyos szégyen-érzettől, jóllehet sietünk ezt a gondolatot a szívünkéből azzal az ellen-
vetéssel elütni, hogy: „Hiszen ez már olyan régen történt.“ Mindazáltal az emberek kiirthatlan neheztelésének és gyarlóságának bizonyos jele, hogy emiatt a zsidók még ma is gyűlöletnek és megvetésnek tárgyai.“

Irodalom.*)

— **Az edinburghi világmissziói konferencia.** Irta dr. *Kováts J. István.* Kiadja a Magyar ev. ker. Missziói Szövetség. 64 lap. Ára füzve 40 fillér.

Az edinburghi világmissziói konferenciáról mi is megemlékeztünk lapunkban, azonban dr. Kováts J. István ref. lelkész s theol. m. tanár — aki személyesen is ott volt — még sokkal részletesebben leírta azt a Prot. E. és I. Lap-ban, s dolgozatát a „Magyar (ref.) külmissziói Szövetség“ külön füzetben is kiadta. Kováts a világmissziói konferencia jelentőségének méltatása után, minden lényeges mozzanatra kiterjedő figyelemmel, élénk temperamentummal s szép nyelvezettel írja le annak lefolyását elejétől végig, úgy hogy mindenki nagy haszonnal olvashatja ezen beszerzésre elég melegen nem ajánlható művet. — A füzet borítékán tudnivalók közöltnak a Magyar Missziói Szövetségről, melyek során az a téves nézet terjedhetne el, mintha a Lipcsei Misszió, melylyel „hazai ágost. hitv. evang. misszióegyesületünk“ szövetkezett, a hazánkban élő zsidók térítésével is foglalkoznék. Ez tévedés. A Lipcsei Misszió Keletindia és Keletafrika pogány népeinek megtérítésén fáradozik s ezen munkájában támogatja ezen ökumenikus lutheránus jellegű külmissziói társulatot hazai ág. hitv. evang. misszióegyesületünk is.

* * *

— **Evangelikus Lap** címen *Raffay Sándor* budapesti lelkész és *Sztehlo Kornél* ottani ügyvéd szerkesztésében új egyházi lap indult meg. A lapot megelőző körlevél sokat ígért, az első mutatványszám azonban igen keveset hozott. *R.* sablonszerű írásmagyarázat-féle beköszöntője után dr. *Szlavik Mátyás* kevert össze „Lapunk programjához“ című cikkében szénát és szalmát s ajánlja „műveltebb laikus híveinknek“ Hasz, Harnack, Zeller, Wundt, Paulsen műveit. Ugyan, ugyan, hát nem volna jobb, ha inkább Ihmels, Hunzinger, Grützmacher, Walther s más positiv luth. theologusok műveit ajánlanók nekik lutheránus lapban! „Karácsonyi motívumok az irodalomban“ cím alatt *Várnai Sándor* beszél néhány külföldi profán irodalmi termék karácsonyi hangulatáról. Egyházi lapban más karácsonyi cikket kerestünk volna. *Sz—o.* Államsegély és autonómia cím alatt azt fejtegeti, hogy „az államsegélyt nemcsak kérni de követelni kell, az oly államsegélyt pedig, melyet autonómiánk csorbitásától feltételezetten ajánlanak fel, vissza kell

*) Ezen rovatban rendszerint csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk

utasítani.“ De valjon melyik eddig elfogadott államsegély nem esorbította többé kevésbé autonómiánkat? E szerint mind vissza kellene azt utasítanunk. *Dr. Obál* Béla Zelenka Pálról irt cikkéből — persze az író akarata ellenére — az tűnik ki, hogy hányszor nyilatkozott és tett ezen egyháznagyunk az egyház érdeke ellen. „A modernista eskü és a szeminaristák olvasmányai“ s „Evangelikusok küldöttsége a minisztereknél“ című cikkek után *Sztechlo Kornél*: „Quo vadis? Elmékedések a látható és láthatatlan tulvilágról“ című felolvasása következik. Ezen számban a cikkeknek csak eleje olvasható, de cinizmusával már ez a rész is meghalad minden képzeletet s annak, ami hívó ember előtt a legszentebb, valóságos profanálása. Mint valamely falusi tudományos eszmadia, művelt emberhez épen nem illő módon így kiált fel: „vegyük már most elő a *látcsövet* és tekintsünk körül a mindenségben és keressük azt a helyet, ahová a menyországot legcélszerűbben *elhelyezni lehetne*.“ Erről eszünkbe jut egy történet, melyet *Sztechlo Kornél*-nak okulásul ide iktatunk. Egy Keletindiából Angliába evező hajón utazott egy hittérítő s egy katonatiszt. Ezek utazás közben többször vitatkoztak, mert a katonatiszt egyre a misszionárius hitét becsmérelte. Egy napon a katonatiszt *távesővével* a fedélzetre áll s folyton az eget nézte. „Mit keres?“ kérdezte a hittérítő. „Az Ön Istenét keresem, melyről oly sokat mesélt nekem, — volt a válasz —, de nem tudom felfedezni.“ „Azt nem is fogja megtalálni, felelt a misszionárius, mert a bibliában meg van írva: Boldogok, akiknek szívök tiszta, mert *ők* az Istent meglátják.“ A katonatiszt megszégyenülten tette el a látcsövet s eltűnt. — Amint az Istent úgy a menyországot, a poklot s a hit összes titkait is nem távesővel s spectroscoppal, hanem *tiszta szívvel* kell keresnünk, akkor megtaláljuk. — Az egész számban csak a csetneki templom szószékének *képe* bir igazi értékkel, de a hozzá közölt rövid szöveg ugyancsak keveset mond. Pedig a tárgy érdekes és érdemes lett volna a feldolgozásra. — Valóban nem tudjuk elképzelni, hogy a feladatát oly hiven teljesítő s jól szerkesztett „*Ev. Örálló*“ mellett, mi szükség van ezen új lapra? Avagy csak azért adják ki, hogy a *Sztechlo*-féle ultra-radikális vallási nézeteknek legyen szócsöve? S ebben kíván *Raffay* is segédkezni? Ez szomorú csalódást okozna mindazokban, akik benne eddig a positiv hit lelkes és munkás képviselőjét tisztelték . . .

* * *

Fr. Bahn, Hofbuchhändler in Schwerin in Mecklenburg kiadásában újabban a következő művek jelentek meg!

— **Kinderseelenkunde als Grundlage des Konfirmandenunterrichts.** Von Superint. *Dietrich Vorwerk*. 144 lap. Ára füzve 2 mk.

Szerző, kinek „Kann auch ein Pastor selig werden?“ című nagyjelentőségű művéről már ismételtelen volt szó lapunkban, itt egy újabb érdekes munkával lepte meg tisztelőit. Célja, hogy a „gyermeklélekismét“ (Kinderseelenkunde) a konfirmációi tanítás alapjává tegye s abban gyakorlatilag érvényesítse. Mivel ezen fontos tárggyal még igen kevés theologus foglalkozott, műve széles körökben keltett máris érdeklődést. Tárgyának érdekes, a gyermekéletből merített képekkel is élénkített kifejtése után egy prédiciót is közöl, annak feltűntetésére, hogy a gyermekpsychológiát homiletikailag is lehet értékesíteni.

— **Die Persönlichkeit Jesu jenseits von Kirche und Kritik.** Geschaut und geschildert von *Dietrich Vorwerk*. 63 lap. Füzve 1 mk.

Abban az irodalomban, mely Krisztus egyéniségéről az utóbbi időben kifejlődött, *igazgyöngyként* tündököl ez a könyvecske. Aki elolvassa azt hiszi, hogy személyesen találkozott minden idők legnagyobb és leghatalmasabb egyéniségével, Jézussal. Ugyanazon vonások tárulnak elénk, melyeket már

gyermekkorunkban megszerettünk s mégis egészen új színben tündökölnek az ezen könyv nyújtotta új megvilágításban. Maga a szerző így írja le célját: „Nem akarnék úgy festeni mint a 16. század valamely festője, aki minden hajszálat s a ruha minden ráncocskáját sserető gondossággal igyekszik visszaadni, hanem úgy, mint Lenbach mester festette arcképeit. A földolgot, a szellemi lényeket szeretném néhány vonással lekötöni.“ — A finom érzésű gondolatok egész tömege van ezen könyvecskébe lefektetve. Nem hiába írja róla egyik olvasója: „Még soha sem találkoztam az Isten egyszülött fiának, mint történeti egyéniségnek ilyen győzedelmes apológiájával, mint ebben az előadásban“.

* * *

— **Die Frau des Chinesen.** Novelle. Von. W. *Leuschner*. 199 lap. Ára füzve 2:20 mk., kötve 3 mk.

Ezen érdekes elbeszélés írója a berlini misszió szolgálatában áll s a kínai kultúra és népelet egyik legalaposabb ismerője. Az utóbbi időben fokozott mértékben felébredt nálunk is az érdeklődés a nagy ázsiai mongol birodalom iránt. Sokat hallani a sárga veszedelemről s arról, hogy ezen veszély elhárítására a legjobb és legbiztosabb fegyver a kereszténység. Az igaz keresztény szeretet még azt a látszólag legyőzhetetlen örvényt is áthidalhatja, mely egy kínai férfi s egy finom érzésű angol nő között fennáll. A külső látszattól elvakítva követte a kissé fantasztikus jellemű fiatal nő kínai nemzetiségű férjét, kivel mint orvostanhallgatóval angol hazájában ismerkedett meg, Kinába. Azt gondolta, hogy befolyásával saját népéhez teheti őt hasonlóvá s hogy európai műveltsége révén felülemelkedik majd a pogány szokásokon és erkölcsökön. De csalódott. Fője Kinában ismét kinaivá lett s bár fehér nejét szereti, szeme láttára mégis egybekel egy másik sárga szépséggel s nejeit hazai szokása szerint anyáinak gondozására bizza. Ettől kezdve az európai nő élete megalázás és szenvedés volt, míg végre ezen borzasztó helyzetében Jézusnál talál vigasztalást és enyhülést. Az Ur szerelmével legyőzi ellenségeit. Férje is kereszténnyé s a protestáns misszió egyik oszlopos emberévé lesz. Az egész történetet, mely megismertet a kínai családi és társadalmi élet minden félszégével, az teszi oly vonzóvá, hogy igazságon alapul. Bizonyára mindenki élvezettel olvassa s német gyűlekezeteink népkönyvtáraiból nem volna szabad hiányoznia.

— **William Brandt.** Erzählung von *Lauritz Petersen*. Berechtigte Uebersetzung aus dem Dämschen von P. A. *Christiansen*. 291 lap. Ára füzve 3:60 mk., kötve 4:50 mk.

Ezen elbeszélés, mely klasszikus német fordításban fekszik előttünk, egyike az újabb dán egyházi szépirodalom legkiválóbb termékeinek. Egyik ismertetője így ír róla: „Már régen nem gyakorolt rám könyv oly mély benyomást, mint ez a jelenkort festő elbeszélés. Szerző nem választott valamely új meglepő tárgyat — ellenkezőleg a „régii történetet“ írja le, egy fiatal hívő leány és egy szabadgondolkodó orvos szerelmi viszonyát. De ami különösen jótékonyan hat ebben a könyvben, az az ezen különböző szívekben végbemenő eseményeknek kitünő lélektani ecsetelése. Olyan finom pszichológiát és jellemfestést találunk benne, hogy elsőrendű műnek kell minősítenünk... Brandt William ifjúkorának a szó legjobb értelmében realiztikus leírása valóban mesteri s azon pillanattól kezdve, mikor mint orvos lép fel, a valóság talaján mozog. Szerző kerüli a külső drámai eszközöket, „rendkívül kevés történik a könyvben“ s mégis kezdettől fogva mindvégig lekötöti az olvasó figyelmét. Olyan alakokkal mint a gyógyszerész neje, a consul felesége, a főerdész naponként találkozunk az életben, kivált ha tehetségünk van a kulisszák mögé tekinteni. A mint a hívőket finom,

szellemes és gyöngéd vonásokkal rajzolja a szerző, úgy a hitetleneket is torzítás nélkül állítja elének, úgy amint köztünk élnek és mozognak“. A kiadóhivatal nagy hálára kötelezte ezen mű kiadásával a hívő köröket s csak kívánni lehet, hogy minél több kételkedő és hitetlen is elolvassa ezen könyvet.

— A „*Neue kirchliche Zeitschrift*“ 12-ik száma a hires erlangeni theologus J. Chr. K v. *Hoffmann* 100. éves születési évfordulójának emlékére kiválóan nagy terjedelemben jelent meg. Dr *Bachmann* ismerteti nagyszabású életrajzban Hoffman theologiai fejlődését, theologiai főműveit, egyéniségét és theologiai karakterét. Azonkívül lic. *Eckert* fejezi be ezen füzetben Valláspszichologia és a hit pszichológiája című művét, *Engelhardt* dékán pedig Felix ulmi fraternek 1483. évi palesztinai utazását írja le. Ezzel véget ért a jelen 67 ivre terjedő gazdag tartalmú évfolyam. A jövő évfolyamról kibocsátott prospektus ismét sok értékes dolgot ígér elsőrangú luth. theologiai tudósoktól. Ujból melegen ajánljuk ezen folyóiratot, mely egész évre 10 márkáért ezen a címen rendelhető meg: A. Deichert'sche Verlagsbuchhandlung Nachf. Leipzig, Königstrasse 25. I.

Egyházi Szemle.

Belföld.

— A magyarhoni ág. hitv. evang. misszióegyesület december végén ismét 975 koronát küldhetett a Lipesei Misszió pénztárába, úgy hogy ez idén 3011 K 75 f vagyis a tavalyinál jóval nagyobb összeggel támogathatta a lutheránus világmisszió szent ügyét. Igen örvendetes és nagy hálára kötelezte vele egyesületünket Főt. és Mélt. dr. *Baltik* Frigyes püspök ur, hogy a dunáninni kerületből nála befolyt missziói adományokat ezután már szintén hazai missziói egyesületünk közvetítésével juttatta Lipésébe, úgy hogy most már csaknem az összes hazai egyházunkban gyűjtött missziói adományok egyesületünkhöz küldetnek, miáltal annak egyetemese egyházi jellege biztosítva van. Tagjaink száma is egyre szaporodik. Így buzgó világi elnökünk Steltzer Endre pozsonyvárosi tanácsos 100 K befizetésével alapító tag lett. A modori tót gyülekezetből, mely pedig saját árvaházára több mint 600 K, a Transcius könyvkiadó egyletre 870 K, a nőegylet jótékony céljaira 300 K s a templom renoválására több mint 600 K-t gyűjtött, mégis Zák Mihály felügyelő és dr. Zoch Iván nyug. igazgató rendes, Kutlik János, Valach Zsuzsanna és Mokry Pál pártoló tagnak léptek be s Zoch Pál lelkész a Straz na Siona c. lapban eszközölt gyűjtéssel együtt több mint 200-kát küldött egyletünk pénztárába. Rendes tagok lettek még Vitális Gyula tótpelsőci alesperes, Patzer Teréz soproni urnó, pártoló tag Gyalog István balfi lelkész. Hálás szívvel tekinthetünk az ez idén elért eredményre s Istenbe vetett hittel s bizodalommal léphetünk be a III. egyleti évbe.

— Missziói körutazás. *Handmann R.* hittérítő, ki a Lipesei Misszió szolgálatában 9 évet töltött Keletindiában, hová jövő év szeptember havában ismét visszautazik, hazai misszióegyesületünk meghívására február hó második felében hozzánk jön s a bácsmegyei gyülekezetekben fog missziói előadásokat és istentiszteleteket tartani. A körutazást Belohorszky Gábor főesperes ur védnöksége alatt Wagner G. A. ujverbázi és Langhoffer Károly kiszácsi lelkészek rendezik s a budapesti német gyülekezetben tartandó missziói ünnepélyvel fog végződni. Adja Isten, hogy az elvetendő mag a gyülekezetekben jó talajra leljen s a hittérítés szent ügyének gazdagon gyümölcsözzék!

— **Waldens lelkész látogatása Magyarországon.** Midőn tavaly a messzinai elpusztult waldens templom felépítésére lapunknál begyűlt adományokat rendeltetési helyükre juttattam, az az öröm ért, hogy megtaláltam egy jó barátomat, kivel 1891-ben a berlini egyetemen ismerkedtem meg, *Dr. Giovanni Grilli* waldens lelkészt, ki jelenleg livornoi (Toscana) lelkész s az olasz waldens egyház egyik vezető embere. Most nemrég a következő levelet kaptam ismét tőle: „Kedves Testvérem és Barátom! A waldens egyház utasítására Németországba kell utaznom, hogy ott az Olaszország evangelizálásához szükséges anyagi eszközöket megszerezsem. A múlt század közepéig a waldens völgy kivételével egyetlen gyülekezetünk sem volt Olaszországban; s ime most minden nagyobb városban, sőt az abruzziai Apennineken fekvő falvakban is vannak gyülekezeteink. Olaszországban nagy vallási revolúció készülődik s a mi kötelességünk, hogy azt előmozdítsuk és vezessük. Mikor Genfben a Calvinjubiléumot ünnepeltük, 100 magyar képviselte ott a magyarországi protestantizmust, úgy hogy megtudtuk, hogy milyen erőt képvisel a magyar protestantizmus. S most azt kérdezem tőled: Én német és francia nyelven is beszélek s szeretném a protestáns lelkesedés tüzeit nálatok is újra lángra lobbantani, hogy eszközöket gyűjthessek az olaszországi reformmozgalom segélyezésére. Gondolod, hogy a magyarországi hitrokonok érdeklődnének irántunk s támogatnák ügyünket? Január 20-án indulok el innen, s ha némi eredményt remélhetek, akkor először Magyarországra jövök s innen indulok Bajor- és Szászországba. Ezen magyarországi utazásom főképen azt célozná, hogy felhívjam ügyünkre a figyelmet. Ha egyszer a sziveket megnyertük, akkor később az eszközök maguktól is jönnek. Azt hiszem, hogy ügyünk ismerete a magyar evangélikusok örömét és lelkesedését is fokozná az evangélium igazságai iránt. Kérlek légy szives minél előbb válaszolni. Donmergue tanár párisi folyóiratából, melynek olasz munkatársa vagyok, értesültem, hogy Magyarországon 5 evang. theol. fakultás is van. Az evangélikusok tehát számottevő faktort képeznek Magyarországon és segíthetnének nekünk, hogy mi is tényezővé váljunk Olaszországban. Természetes, hogy én nem a magam, nem is gyülekezetem, hanem az olaszországi waldens vagy evangélikus egyház részére gyűjtök s igazoló okmányaimat magammal viszem. — Messzina újból felépült s épen úgy templomunk is, mely igen szép helyen fekszik. Még egyszer ismétlem hálás köszönetünket mindazért, amit érdeklünkben tettetek“ . . . Ezen levél alapján meghívtam dr. Giovanni Grilli barátomat magamhoz, aki valószínűleg január 25-én érkezik hozzám s fog ugy nálam, mint a soproni felső esperesség több más gyülekezetében is előadásokat tartani. Ekkor beszéljük majd meg az ügyet, hogyan és mikor lehetne egy egész Magyarországot felölelő kegyadományt gyűjtő körutazást tartania az olasz waldens egyház érdekében.

— **A Gusztáv Adolf-egylet** stralsundi közgyűlésén, melyről a 10. számban kimerítően megemlékeztünk, mint utóbb örömmel értesültünk, hazai egyházunk mégis képviselve volt. Részt vett rajta Famler G. A. bányakerületi gyámintézeti elnök s Morgenthaler Ferenc ujpázuai lelkész, mindkettő feleségével. Morgenthaler testvér fel is szólalhatott a gyülekezetében létesített esperességi árvaház érdekében. Kivánatos, hogy egyházunk minden éven minél több képviselőt küldjön ki a Gusztáv Adolf-egylet közgyűlésére. Csak így érhetjük el, hogy bensőbb és bizalmasabb viszony fejlődjék ki hazai egyházunk s a német evangélikus körök között s hogy a G. A. egylet szegénységünkhöz mért arányban segélyezze diaszporánkat.

— **Zelenka Pál** tiszakerületi püspök meghalt. Halála véget vetett egy pörnek, amely bármint dőlt volna is el, mindenképen kinos lett volna ugy reá, mint egyházunkra nézve. Kiváló kormányzó és pénzügyi tehetség

volt s e tekintetben úgy kerületének, mint a gyámintézetnek sok jó szolgálatot tett. December 7-én temették el nagy részvét mellett

— **Kaas Ivor báró** halála ismét élénk tártta egyházunk szomorú képét. Helyesen mondta *Raffay* halotti beszédében, hogy „Kaas Ivor mindenütt ugyanazt a célt tartotta szem előtt: Krisztianizálni embert, közéletet, sajtót, társadalmat. Ahol mozgolódót látott ez irányban, lelkének vágya a nehézkedés törvényének erejével oda vitte ellenállhatatlanul, mert az volt a hite, ami a legelső magyar királyé, hogy ezt a hazát csak a krisztusi szellem ereje tarthatja fön, csak a krisztusi lélek boldogíthatja, csak a krisztusi szeretet teheti egységessé, erőssé“. S ime ez az ember, ez a keresztény egyéniség egyházunkban nem érvényesülhetett, amint azt *Prohászka Ottokár dr.*, székesfehérvári r. k. püspök ama Krisztus Urunkra vonatkozó jánosi szavakkal oly találóan, de reánk nézve oly lesújtóan jellemezte: „Az övéi közé jöve, és az övéi nem fogadják be őt.“ Miért van ez így? Mert hazai egyházunkban érvényesülhet minden atheista törtető, ha csak a haladás, felvilágosodás és főkép a hazafiság jelszavait hangoztatja, érvényesülhet mindenki, ha mindjárt a keresztény világnézetet aláásással és megdöntéssel fenyegető legradikálisabb politikai, társadalmi és vallási irányzat szolgálatában áll is, — de mihelyt valaki igazán hívő evangélikus kereszténynek vallja magát s a keresztény világnézet alapján működik a társadalmi élet, politika, publicisztika terén vagy bármely más téren, annak nincs nálunk helye, annak a néppárthoz kell csatlakoznia. O, mikor támad közöttünk is egy *Stöcker* vagy egy *Cuyper*, ki egyházunkat minden tőlen még, a politikai életnyilvánulás terén is a keresztény világnézet az evangéliumi szocializmus szolgálatába állítaná. Akkor nem kellene a Kaas Ivoroknak egyházunkból csaknem számkivetve, mások táborában az „emberiség, közélet, sajtó és társadalom krisztianizálásán“ fáradozni.

— **A horvát misszió** ügye lassan bár de szépen halad. Attól ugyan a kerületi gyűlés határozata dacára eltekintettek, hogy a misszió székhelye Zágráb vagy annak közeli vidéke legyen, de hiszen a kezdet, ha Isten akarja, Pozsegából is kiindulhat. Az itt és ezen a vidéken lakó magyar, német és tót anyanyelvű bevándorolt evangélikusok, kiket *Dobrovoljac Milko* lelkész nemrég meglátogatott, nagy lelkesedéssel fogadták, de a horvát kath. gimn. tanárok, tanulók és polgárok is élénk érdeklődést mutatnak az ügy iránt. A hívek elhatározták, hogy rögtön berendeznek a saját költségükön „lelkészi irodát“, s egyesek évi 140 koronát ajánlották fel templomépítési alapra. Sokan oda nyilatkoztak, hogy „nekünk úgy kell szeretnünk lelkészünket, ahogyan a zsidók szeretik rabbijukat. Hogy lássák a más hitűek, hogy meggyőződéses protestánsok vagyunk.“ Természetes, hogy most rajtunk a sor, hogy ezt a missziót erősítsük. Egy külföldi evang. egyesület már évi 500 frank segélyt szavazott meg s a *Gusztáv Adolf* egylethez is felment a kérvény. A horvátok közül egy adófőtiszt már is jelentkezett áttérésre. Mihelyt *Dobrovoljac* horvát ev. istentiszteleteket is tart s megindítja a rég tervezett horvát evang. néplapot, bizonyára nagyobb mértékben megindúl a klerikális róm. katholicizmussal meghasonlott horvát körökben az áttérési mozgalom. Imádkozzunk ezen munkáért s mozdítsuk buzgón elő áldozataikkal.

— **Lelkészi hivatalos viseletünk** mindennél jobban s elszomorítóbban illusztrálja nyomorult egyházi viszonyainkat. Egy elterjedt fővárosi szépirodalmi lap képet hozott *Zelenka* püspök temetéséről. Ahány lelkész volt rajta, annyi szabásu Lutherkabát, annyi alakú mőzestábla; — s hát még a süveg! Cilinder, kucsma, puha kalap, kemény kalap, barett tarka mindenfélesebben. *Elijesz*to illusztrációja ez annak is, milyen volna egyházunk képe lelki tekintetben, ha a hitbéli álláspontra nézve is annyira érvényesülhetne az *egyéni* szabadság vagy szabadosság, mint a hivatalos

viselet terén. Legfőbb ideje, hogy egyházunk vezetői erre is figyelmet fordítsanak s igyekezzenek egységes egyházi viseletet teremteni egyetemes egyházunk egész területén.

— **Tiszaszentmiklós**, mely missziói gyülekezetnek elárulásáról lapunk 10. számában megemlékeztünk, Trompler Ernő személyében missziói lelkészt, Keil Béla személyében új tanítót kapott, s így most lelki gondozás tekintetében ismét jól el van látva. Ugy értesülünk, hogy ez főképen a kerületi elnökségnek köszönhető, amiért a gyülekezet hálás elismerése illeti őket.

Külföld.

— **Dr. Warneck Gusztáv**, nyug. hallei egyetemi tanár, az evang. missziói tudomány megteremtője és nagymestere karácsony másodnapján rövid szenvedés után meghalt. Hogy ma a missziói tudomány szoros kölcsönhatásban áll a pogány népek és országok ethnographiai, kulturális, vallási és földrajzi viszonyait és sajátságait feltárni igyekező többi tudományágakkal, sőt azok között sok tekintetben vezető helyet foglal el, az főképen Warneck évtizedes céltudatos munkásságának eredménye. S midőn a porosz kormány elhatározta, hogy a missziói tudomány behatóbb ápolása és fejlesztése végett az egyetemeken külön missziótudományi tanszékeket szervez, csak az igazi érdemet honorálta, mikor a Halleban szervezett első ilyen tanszékre a barmeni misszióegyesület volt felügyelőjét s az Eisleben melletti kis Rothenschirmbach község világhírű lelkészét, Dr. Warneck Gusztávot hívta meg. Mint az „Allgemeine Missionszeitschrift“ megindítója és mindvégig szerkesztője s a „Geschichte der protestantischen Missionen“ és sok más missziói mű írója, nemcsak hazájában volt elsőrendű szak tekintély, hanem a virágzó missziói élettel és irodalommal bíró Angliában és Északamerikában is feltétlenül meghódítottak előtte. Az „Evang. Bund“-nak is kezdetől fogva tagja volt s mint ilyen azon igazságtalan támadásokkal szemben is mindig az első sorban harcolt, melyek az evang. missziót Róma részéről érik. Mint hallei theologus 1891. február 3-án a szász tartományi missziói konferencia közgyűlésén hallottam dr. Warnecket először, midőn több száz főnyi hallgatóság előtt beszélt Halleban a „Princ Karl“ nagytermében az evang. misszió elé tornyosuló akadályokról s azok leküzdési módjáról. Ezen beszéd hatása alatt indítottam meg hazaérkezésem után a missziói munkát hazánkban s így a nálunk elért siker is dr. Warneck indítására vezethető vissza.

— **A III. német gyarmatügyi kongresszus** ellentétben elődeivel a misszióval szemben határozottan a legbarátságosabb álláspontra helyezkedett. Ezen kedvező változás mindjárt a legelső előadásnál jelentkezett, midőn *Schinekel Miksa* a hamburgi kereskedelmi kamara elnöke meggyőző és magával ragadó szavakkal kijelentette, hogy korunk minden materializmusa dacára a szeretet vallását s épen azért a missziót is mindenazoknak elismerése és köszönete illeti, a kik a német kolóniák gazdasági fejlődésénél érdekelve vannak. Még inkább kitént ez az első nap délutánján, midőn a német parlament legnagyobb termében az egymáson szorongó hallgatóság előtt az izlámról és kereszténységről folyt a tárgyalás. Már maguk az ezen tárgyról tartott előadások is igen tanulságosak voltak a megindult vitaközlés pedig valóságos drámai küzdelemmé emelkedett azon kérdés felett: „Ki lesz a győztes Afrikában, az izlam-e vagy a kereszténység?“ Axenfeld lic. missziófelügyelő az afrikai izlam mozgalomnak világos történeti előadása alapján kijelentette, hogy már a legközelebbi 2—3 évtizedben el kell dőlnie, vajjon Afrika az izlamé lesz-e vagy a kereszténységé? — A kongresszus

II. napjának délelőttjén dr. Richter Gyula az ismert missziói író tartott figyelmenre méltó előadást „a négerlélek problémájáról és a belőle a néger fejlődésére nézve levonható következtetésekről.“ A több óráig tartó tanácskozásnak felemelő eredménye annak általános elismerése volt, hogy a néger lelkiéletének alaperői lényegileg azonosak az európaiéval úgy, hogy nem lehet kétséges, hogy bár lassan, de minden bizonnyal a négereket is fel lehet emelni egy az ember méltóságának megfelelő magasabb kultúrfokra. — A harmadik napon pater *Frohberger* tartott előadást „a poligamiáról és annak kulturhátrányairól“ melynek tartalmát az utána megindult eszmecsereben az evangélikus missziótudósok még lényegesen gazdagították és kiegészítették. A tanulságos eszmecsere *Schreiber* brémai missziófelügyelőnek ezen kijelentésében csúcsosodott ki: „mennél több eke jön Afrikába, annál inkább eltűnik a poligamia átka?“ A poligamia különösen az izlamnál nem egyéb, mint az asszonynak rabszolgasága; de a komplikált jogviszonyok miatt csak lassan és megfelelő elővigyázattal lehet ezen a néger lakosságot tisztító rákfenét megszüntetni. Csak a kereszténységnek az izlam felett kivívott győzelme fog ezen a téren is a poligamiában élő szegény néger-nőknek, kik kivált agg korukban a legnagyobb szükségét és nélkülözést szenvedik, teljes szabadulást hozni. *Meinhoff* hamburgi tanárnak előadása az egységes nyelvnek a gyarmatokra való jelentőségéről, valamint dr. *Hauszleiter* hallei tanárnak előadása az orvosi misszióknak a német kolóniákra való jelentőségéről egyaránt megmutatták, hogy úgy a tudos nyelvész, mint főképen az orvos is csak a misszióval szövetkezve képes eredményesen közreműködni a néger nép emelésén és gyógyításán. Így ez a kongresszus hangos felhívás volt Németország művelt és vagyonos köreibez, hogy — a mint ez Angliában és Amerikában már régen megtörtént — végre ők is nyissák fel szívüket és erszényüket a misszióknak nagy kulturművéért, a melynek önzetlen működése nélkül a kolóniáknak gazdasági és szellemi fejlődése kilátás nélküli volna. Epen azért az egész gyülekezésnek méltó befejező akkordját képezte, mikor a Busch-féle cirkuszban tartott óriási missziói népgyűlés előtt *Hennig* herrnhuti missziófelügyelő azt a hangos intő szótát intézte a német néphez, hogy ne engedje felhasználatlanul elmúlni ezt az időt, melyben el kell dölnie annak, hogy Jézus győz-e avagy Mohamed? Hogy végre Jézus lesz a győztes az oly bizonyos, mint a napfény győzelme a hold felett. De mi, mint a mostan élő generáció tagjai, komoly felelőséget viselünk, nehogy az elhatározó órának elmulasztása miatt a Jézus Krisztus győzelme halasztást szenvedjen.

— A Lipcsei Misszió az év végén igen szorult anyagi helyzetbe jutott. Október végeig csak 412.000 márka folyt be pénztárába, úgy hogy az utolsó 2 hónapban még 226.000 márka bevételre volt szüksége, hogy a költségvetésileg megállapított szükségleteket fedezhesse és hiány nélkül zárhassa le évi számadását. A misszió vezetősége külön röpiratban hívta fel az ügy barátait és pártfogóit adományaik sürgős beküldésére, nehogy magas kamatláb mellett legyen kénytelen pénzt felvenni. — Látjuk ebből, hogy a misszió feltétlenül az Isten kegyelmébe vetett munka, mely kizárólag a hívők szeretetadományaiból tartja fen magát s melyet támogatni épen azért minden hívő léleknek szent kötelessége. Epen azért azon kéro szótát intézzük mi is lapunk ezen utolsó számában olvasóinkhoz, hogy a misszió ügyét lelkesen felkarolni s adományaikat, vagy a missziói gyűjtés és offertórium eredményét mindég *azonnal az év elején* beküldeni sziveskedjenek, nehogy a bevételek felőli bizonytalanság lidércként nyomja a misszióvezetőség lelkét s akadályozza a szent mű fejlesztését célzó törekvésében. Nálunk az összes missziói adományok Ntű. Broshko G. A. lelkész címére (Budapest IV. Deáktér 4, I. emelet) küldendők, ki a Lipcsei Misszióknak szánt külön adománokat is negyedévenként egy összegben oda szállítja.

Kína. A Kína belföldjén működő misszió az utolsó évtizedben hatalmas lendületet vett. Az urvacSORA élvezésére jogosult egyháztAGOK száMA 8557-ről 23.000-re emelkedett. Most Kína belsejében 211 állomáson 366 hittérítő és 276 hajadon hittérítő nő működik. Ezen misszió bevétele 1909-ben 1.074,075 márka volt.

— **Palesztina.** A *syriai árvaház Jeruzsálemben*, mely nagyszabásu belmissziói intézményt a császári családdal az élén a német protestantizmus tart fenn, f. é. június 12-én csaknem teljesen leégett. Az ezen intézetben végzett munka sokoldalúságát mutatja, hogy a bennlakó növendékek száma a tüzvész előtt 355 volt kik közül 247 iskolás gyermek. Ezeken kívül az intézet különféle iskoláit még 261 tanuló látogatta, úgy, hogy a syriai árvaház iskoláiban összesen 508 tanulót (406 fiut és 102 leányt) tanítottak. A syriai árvaházhoz tartozó evang. gyülekezet tagjainak száma 514, akik közül 50 német. A nagyszámu iparvállalatoknál — könyvnyomda, asztalos-, fazekasműhely, téglagyár stb. — a bejáró munkásokon kívül 14 mester és 7 segéd, 61 inas és 40 legény volt rendszeresen elfoglalva. Képzeltető, hogy a tüzvész hire újabb adakozásra bírta a németországi hitsorsosokat, hogy ezen a szent földön 50 év óta oly áldásosan működő belmissziói intézményt megmentsek a pusztulástól. Ismét a német császári pár lépett a mentési munka élére s jórészt ennek köszönhető, hogy a 200.000 márkát igénylő újraépítési költségekből 170.000 márka már összegyűlt s a még hiányzó összeg is nemsokára meglesz. Az építési munkálatokhoz rögtön hozzáláttak, úgy hogy a syriai árvaház még az esős idő beállta előtt, vagyis november havában tető alá került.

Persely.

Cselekedjünk jót mindenkkel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1910. december 1-től december 31-ig a következő adományokat vettük:

A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére: A soproni alsó egyházmegye gyülekezetei 19 K 09 f., Bohus Károly lk. Franzfeld 1 K 24 f, *összesen 20 K 33 f*
Az 1911. évi főösszeg 249 K 38 f.

Ezen kívül befolyt lapunk perselyébe az 1910. év folyamán: *A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára 45 K 49 f.; a lemeszárolt örmény keresztények árvái részére 1 K.* Igy 1910. évi összes perselygyűjtésünk eredménye 295 K 87 f. Az összes adományokat rendeltetési helyükre juttattuk. A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára gyűjtött tőke a 2401651 sz. postatakarékpénztári betétkönyvbe van gyümöleszőleg elhelyezve. Ezen alap 1910. dec. 31-én 222 K 67 f.

Hogy ezen alap iránt az áldozatkészség nagyobb mérvet öltön, szükségesnek tartjuk célját véglegesen megállapítani. A tőke adományokkal és a kamatokkal addig gyűjtendő, míg évi kamatai 500 K-ra emelkednek. Attól kezdve 400 K kamat évről-évre egy olyan hazai ágost. hitv. evang. lelkeseknek adandó utazási stipendiumul, aki a bel- vagy külmissziói munka terén gyakorlatilag vagy irodalmilag buzgóságot fejt ki s ismeretkörüének tágitása végett a protestáns külföldön, avagy valamely hittérítési munkamezőn (esetleg a Szentföldön) tanulmányutat kíván tenni. Az első esetben kiválóan érdemes lelkeseknek két, az utóbbi esetben három évi kamat is engedélyezhető. — A többi 100 K ismét addig tőkésítendő, míg kamataiból (esetleg külön adományokkal is) akkora új alap nő, melynek évi kamata ismét 500 Korona. Ez aztán évről-évre pályadíjúl tüzendő ki felváltva egy fontos hit és erkölestani kérdésnek az ágost. hitv. evang. egyház hitvallás

iratai alapján positiv egyházi irányban való tudományos kifejtésére s egy bel- vagy külmisziói kérdésként tudományos tárgyalására. Ezen cél elérésekor a tökélyjűtés be- szüntethető s az első 500 K is teljes egészében utazási ösztöndíjjul osztandó ki. — Ilyen irányban kérjük most már elsősorban a lelkészeket, de aztán egyházunk minden buzgó tagját ezen alap gyarapítására, hogy 1917-ig legalább az első célt elérjük. Mert azt bizonyára mindenki belátja, hogy ha egyházi életünk s kivált a bel- és külmisziói munka s az egyházi tudományos irodalom felvirágozását komolyan kívánjuk, ugy első sorban lelkészi karunk tudományos színvonalának emelésére és egyházi látkörének kiterjesztésére kell törekednünk.

Ily értelemben szívesen fogad a jövő évben is perselyadományokat a

Szerkesztő.

* * *

Kimutatás a magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület pénztárába 1910. október 1-től 1910. december 31-ig befolyt összegekről:

a) *Alapítványok:* A tiszavidéki egyházm. gyámintézet alapító tagdíja 100 K, Zsilinszky Mihály egyházker. felügyelő alapító tagdíja 100—, soproni felső egyházmegeye alapító tagdíja 100—, Hofbauer Pál főesperes alapító tags. díjának II. részlete 20—, Steltzer Endre pozsonyvárosi tanácsos, egyesületi v. elnök alapító tags. díja 100—, gálosi nőegylet alapító tagdíjának II. részlete 30 K.

b) *Adományok:* D. K. B—d 9·30 K, két franzfeldi egyháztag 6—, Danielisz Károlyné Szepesigló 10—, Koch Aurél sztrázssai lk. —·50, a modori tótnyelvű egyház templomot diszitó hajadonainak karácsonyi adománya 2—, battyándi egyház 10·64, nemesesói egyház 3·36, répcalaki egyház 1·14 K.

c) *Offertoriumok és gyűjtések:* Nagykürtösi egyh. off. 2·06 K, „Cirkevni Listy“ gyűjtése 66—, „Friedensbote“ gyűjtése 200—, „Missziói Lapok“ gyűjtése 58—, temesbuttyini egyh. off. —·72, a dunáninneni egyházkerület egyházainak gyűjtése 343·46, batizfalvi egyh. és filiai 9·06, hollóolomniczi egyh. off. — 29, kakasolomniczi egyh. off. 10·19, kislomniczi egyh. off. 1·35, nagyszalóki egyh. és filiaja off. 9·01, rókusi egyh. off. 5·30, sörkúti egyh. off. 8·30, svábfalvai egyh. off. 1·30, tátraaljai egyh. off. 1—, topporezi egyh. off. 7—, tótfalvi egyh. off. 2—, nagyszalotnai egyh. off. 3·31, hontkirályfalvi egyh. off. 1·14, zsibritói egyh. 2—, modori tótnyelvű egyh. templomi perselyéből 59·70, a „Stráz na Sioné“ gyűjtése 151—, békési egyházmegeye egyházainak gyűjtése 55·51, horhádi egyh. off. 2— K.

d) *Tagdíjak:* 1910. évre fizettek a következő rendes tagok: Rédei Károly nagykárolyi lk., Brunner János soproni esperes, Draskóczy Béla Ipolyság, Péter Lajos ágfalvai s. lk., Bortnyik György tiszavidéki alesperes, Jánossy Lajos fehérkomáromi főesp., Banczik Samu rimakövai lk., Scholtz Robert bpesti könyvkereskedő, Vitalis Gyula zólyomlipesei alesperes, Pröhle Károly soproni theol. tanár, Dr. Baltik Frigyes püspök, Stráner Vilmos soproni theol. tanár, Sensel Lajos dacsolami s. lk., szucsányi ág. hitv. ev. egyház belmissziói egyesülete, Franz Sámuel bpesti egyháztag, Koch Aurel sztrázssai lk., Szteló Gerő beszteczebányai lk., Hüttl Armin bpesti s. lk., Scholtz Gusztáv püspök, Famler Gusztáv Adolf torzssai lk., torzssai konfirmandusok otthona, Böhm Richard gálosi lk., Preisinger Lörincz és neje gálosi hívek, Hetvényi Lajos soproni főgymn. vtanár, Lauff Géza bpesti s. lk., Zák Mihály modori tótajku egyháztag, Patzer Teréz soproni egyháztag, Kapi Béla körmendi lk. 1910. évre fizettek a következő *pártoló* tagok: özv. Beck Lörinczné és Röck Zsuzsanna gálosi hívek, Kutlik János, Valach Zsuzsanna és Mokry Pál modori tótajku hívek, Gyalog István balfi lk. 1911. évre fizettek a következő *rendes* tagok: Kotsch Mihály pusztavámi lk., Böhm Richard gálosi lk. és Zoch Sámuel modori lk.

e) *Egyéb bevételek:* Eladott perselyből és emlékfüzetekből: 3 K.

f) *Külön adományok:* Mayer Pál ikjadi lk. gyűjtése esküvők alkalmával a boszniai mohamedán misszióra 8 K.

Budapest, (IV. Deáktér 4, I. 1.) 1910. dec. 31.

Broschko Gusztáv Adolf,
misszióegy. pénztáros.

Végszó.

Tizenhárom évi fáradságos munka után, melynek egyik látható eredménye a magyarhoni ágost. hitv. evang. misszió-egyesület megalapítása, kénytelen vagyok a „*Missziói Lapok*“ további kiadását beszüntetni. Nem anyagi okok késztetnek ezen elhatározásra, mert az előfizetők olyan tekintélyes serege csatlakozott lapomhoz, hogy az mint eddig, ugy ezentúl is, minden segély nélkül, saját erejéből fentarthatná magát. Azonban szembajom — ami miatt orvosom legalább egy évig a legnagyobb kiméletet írta elő — lehetetlenné teszi a lap pontos megjelenését s így legalább egyelőre inkább leteszem a szerkesztői tollat. Nem mulaszthatom el, hogy ez alkalommal mindazoknak, akik a *Misszió Lapokat* akár mint előfizetők, akár mint munkatársak előfizetésükkel és dolgozataikkal oly buzgón támogattak, hálás köszönetet ne mondjak.

A „*Missziói Lapok*“ minden számával, minden egyes szavával önzetlen lelkesedéssel igyekeztem szolgálni ágostai hitvallású evangélikus anyaszentegyházunk minden igaz és igazságos ügyét. Hogy nem eredménytelenül azt legjobban mutatja az előfizetők azon diszes gárdája, mely a lap köré gyülekezett s amely Siónunk legkiválóbb egyházi, világi és tanítótágjait foglalta magában. *Kérem valamennyit, csatlakozzanak most már az „Evangélikus Órálló“*-hoz, amely laphoz mint főmunkatárs én is átmegyek s amely lap, mint az ujévi szám vezércikke mutatja, ugyanazon irányban és szellemben szolgálja egyházunkat, mint a „*Missziói Lapok*“. Kérem munkatársaimat is, hogy sorakozzanak velem együtt mind az „*Evangélikus Órálló*“ körül s igyekezzünk azt vállvetett munkával egyházunk méltóságának megfelelő minél magasabb színvonalra emelni.

Sokan már előre beküldték a „*Misszió Lapok*“ 1911-i előfizetési díját. Kérem mindezek szives értesítését, hogy visszaküldjem-e címükre a beküldött összeget, avagy átlegyem-e azt, mint előfizetési díjat az „*Evangélikus Órállóhoz*“?

Viszont hátralékos előfizetőimet kérem, hogy lapomnál fennálló tartozásukat most már haladéktalanul kiegyenliteni sziveskedjenek.

Lehet, hogy eljön az idő, mikor a „*Missziói Lapok*“-at újból megindítom. Most hálát adok az Urnak, hogy a bel- és külmisszió szent ügyét csekély erőmmel szolgálni engedte s kérem, hogy adjon hozzá továbbra is erőt a vállalt uj munkatéren!

Ágfalva, 1910. december 31.

Scholtz Ödön,
szerkesztő-kiadó.